Amicale Internationale KZ Neuengamme

KZ-Gedenkstätte Neuengamme
Ausstellungen
Begegnungen
Studienzentrum

3 mei 2025

Programma van het herdenkingsplechtigheid

ter gelegenheid van de 80e jaardag van het einde van de oorlog en de bevrijding van de concentratiekampen

Muziekstuk **Outburst for Unaccompanied Saxophone** van Chris Evan Hass (*1993)

Begroeting **Prof. Dr. Oliver von Wrochem**
Bestuursvoorzitter van de Stichting Gedenk- en Leercentra Hamburg

Gegroet **Dr. Peter Tschentscher**
Eerste burgemeester van de Vrije Hanzestad Hamburg

Gegroet **Olaf Scholz**
Bondskanselier van de Bondsrepubliek Duitsland

Muziekstuk **Und der Regen rinnt** van Ilse Weber (1903-1944)

Ilse Weber was een Duitstalige Tsjechische schrijfster en zangeres. In 1942 werd ze met haar familie gedeporteerd naar Theresienstadt. Hier schreef ze veel liedjes om de kinderen in de ziekenbarak te troosten. Toen de kinderen in 1944 naar Auschwitz werden gedeporteerd, weigerde ze de kinderen alleen te laten en vergezelde ze hen vrijwillig naar de gaskamer met haar zoon.

Toespraak **Helga Melmed**
Overlevende van het concentratiekamp Neuengamme

Muziekstuk **Le Chant des Partisans**

Het "Lied van de Partizanen" werd in 1943 populair gemaakt door Anna Marly, een Russische balling die in Londen leefde. Op voorstel van de verzetsstrijder Emmanuel d'Astier schreven de journalist Joseph Kessel en de schrijver Maurice Druon een Franse tekst voor het oorspronkelijk

Russische lied. Hierin werd opgeroepen tot een strijd op leven en dood voor de bevrijding van Frankrijk. Door Franstalige BBC-uitzendingen en afdrukken van de tekst in ondergrondse kranten werd het het verzetslied van het Franse verzet.

Toespraak **Dr. Martine Letterie**

Presidente van de Amicale Internationale KZ Neuengamme (AIN)

Muziekstuk **Die Moorsoldaten**

Het lied werd in 1933 geschreven door politieke gevangenen in het concentratiekamp Börgermoor in het Emsland. Volgens componist Rudi Goguel werd het lied geschreven "als een bewust protestlied van de verzetsstrijders tegen de onderdrukkers, om publiekelijk onze hogere moraal te demonstreren tegenover de beestachtigheid van de SS".

Muzikale begeleiding door prijswinnaars en beurshouders van de Jugend musiziert Förderverein Hamburg e. V. (Jeugd musiceert ondersteuningsorganisatie): **Theresa Kanitz** (saxofoon), **Jamie Freeman** (tenor) en **Mathis Simon** (bariton), met ondersteuning van **Natalie Böttcher** (accordeon).

Dit wordt gevolgd door een kransleggingsceremonie bij het International Memorial.

Muzikale begeleiding: **Samantha Wright** (klarinet)

Oliver von Wrochem

Zeer geachte, beste Helga Melmed en familie,

Geachte heer bondskanselier Scholz

Geachte heer eerste burgemeester Tschentscher,

Geachte voorzitter van de Amicale Internationale KZ Neuengamme, beste Martine Letterie,

Geachte vertegenwoordigers van de Bondsdag, de Senaat, de Burgerschaft en het consulair corps,

Ik ben ook verheugd dat delegaties van lidorganisaties van de Amicale Internationale en familieleden van voormalige gevangenen van het concentratiekamp Neuengamme uit België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Israël, Italië, Kroatië, Nederland, Polen, Zwitserland, Spanje, Oekraïne en de VS hierheen zijn gereisd.

Ik wil ook iedereen welkom heten die de herdenking van vandaag met muziek begeleidt.

Mijn dank gaat uit naar alle medewerkers van onze stichting die het programma vandaag en de komende dagen mogelijk hebben gemaakt.

Geachte dames en heren,

Beste vriendinnen en vrienden,

80 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding van de concentratiekampen komen we vandaag in de gedenkplaats voor het concentratiekamp Neuengamme bijeen en ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om u van harte welkom te heten.

We herinneren ons in rouw de meer dan 100.000 mensen uit heel Europa die gevangen zaten in het kampsysteem van het concentratiekamp Neuengamme.

We herdenken de meer dan 42.000 mensen die werden vermoord in Neuengamme, in talrijke buitenkampen, op dodenmarsen en in de Baai van Lübeck, of die stierven door ziekte, ondervoeding en uitputting.

We denken aan de vele mannen en vrouwen die erin slaagden "menselijk" te blijven onder de wrede omstandigheden van het kamp, die solidair bleven en het weinige dat ze hadden met elkaar deelden, ook als dit soms niet meer was dan een woord en een blik.

We herdenken alle onlangs overleden voormalige gevangenen van het concentratiekamp Neuengamme van wie we de dood in de afgelopen 12 maanden hebben vernomen. Ik lees hun namen voor:

Bruno Fabretti, Pierre Graignic,

Natan Grossmann, Vasilis Papadopoulos,

Erik Preben Tanne, Lidija Turowskaja.

Door deze geweldige mensen en hun pijnlijke ervaringen te herdenken, wil ik ons om te beginnen herinneren aan een verlangen van de voormalige gevangenen: Het verlangen naar een wereld waarin alle mensen in waardigheid kunnen leven. Een wereld waarin onze gedachten en daden niet worden gekenmerkt door angst en afzondering, maar door menselijkheid en vertrouwen.

Velen van u die hier vandaag aanwezig zijn, van heinde en verre, zetten zich in voor zo'n wereld.

Ik dank u uit de grond van mijn hart. Jullie inzet geeft me vertrouwen - in tijden waarin het soms moeilijk is om vertrouwen te houden.

Geachte dames en heren,

We leven in een tijd waarin steeds minder mensen een kritisch onderzoek naar het nationaal-socialisme als een belangrijke basis van hun zelfbeeld beschouwen. Zelfs het bagatelliseren van nazi-misdaden is niet langer een marginaal fenomeen in de maatschappij.

Een partij die in gedeelten extreem-rechts en historisch revisionistisch is, vormt bijna een kwart van de leden van de Duitse Bondsdag en is in sommige federale staten van Duitsland de sterkste politieke kracht geworden.

In een jaar tijd is de maatschappelijke cohesie enorm verzwakt en is onze democratie, die gebaseerd is op universele waarden, op gelijke rechten voor iedereen en op menselijke waardigheid, meer dan ooit in gevaar.

Autocratieën zijn wereldwijd in opmars. Zoals de voorbeelden van de VS, Rusland, Hongarije, Italië, Argentinië en vele andere landen laten zien, gaat dit hand in hand met de geleidelijke vernietiging van de scheiding der machten, de verzwakking van maatschappelijke instituties, de uitholling van de rechtsstaat en allianties tussen oligarchen en populisten.

Velen van ons zijn sprakeloos geworden door het wijdverspreide gebrek aan empathie en weten niet hoe we ons moeten verzetten tegen de voortdurende agressieoorlog van Rusland tegen Oekraïne, hoe we ons moeten verzetten tegen antisemitisme en antiziganisme, racisme, haat en haatzaaien op een nooit eerder geziene schaal.

Ik vraag mezelf en ik vraag jullie allemaal: hoe willen en kunnen we hierop reageren?

In een poging een antwoord te geven, citeer ik enkele van de hoop, wensen en verwachtingen van voormalige concentratiekampgevangenen. In 2022 heeft Helga Melmed de volgende woorden tot ons gericht:

> "We moeten leren om alle verschillen in de wereld te respecteren en ze niet te vernietigen."

Ik ben erg blij, lieve Helga, dat jij en je familie weer de hele reis vanuit de VS hebben ondernomen om met ons te spreken. We zijn je daarvoor zeer dankbaar en heten je nogmaals van harte welkom.

Ik wil ook Edith Kraus citeren, die ons in 2018 toeriep:

> "Mensen, leert jullie kinderen niemand te haten. Haat leidt tot oorlog en dood. [...] Haat vergiftigt de ziel. Laat jullie niet beïnvloeden door degenen die prediken dat iemand met een andere huidskleur dan jij of die anders tot God bidt dan jij, vernietigd moet worden!"

En Ewa Żelechowska-Stolzman uit Polen vond de volgende woorden in 2020:

> "Mens, wees een mens voor je medemens en geen vijand, wees niet je eigen naaste, maar verruil je 'ik' voor een 'ieder mens is mij nabij'".

We hebben deze berichten, samen met vele andere berichten van overlevenden, vandaag zichtbaar gemaakt in het achterste gedeelte van deze voormalige baksteenfabriek. Ze komen vaak van mensen die niet meer bij ons zijn of die ons niet meer kunnen bezoeken vanwege hun gevorderde leeftijd. Ik ben erg blij dat ze op deze manier nog steeds in de ruimte aanwezig zijn. Ze omlijsten onze herdenkingsplechtigheid en wijzen ons een weg naar een optimistischer heden en toekomst.

Laten we hun boodschappen met vertrouwen aanvaarden. Respect voor diversiteit en respect in onze omgang met elkaar is een goed dat we moeten behouden en beschermen. En dit betekent ook dat we de vijanden van de democratie met alle middelen die ons ter beschikking staan moeten confronteren.

Ik ben ervan overtuigd dat het vandaag de dag niet meer voldoende is om mensen op herdenkingsplaatsen voor te lichten over het nationaal-socialistisch onrecht. Het is niet langer genoeg dat mensen van over de hele wereld herdenkingsplaatsen bezoeken. We zijn allemaal geroepen om, waar we ons ook bevinden, ervoor te zorgen dat de herinnering aan het nationaalsocialisme leidt tot waardegestuurde, democratische handelingen. In het besef waar ideologieën van ongelijkheid, antisemitisme, antiziganisme, racisme en vijandigheid tegenover democratie toe kunnen leiden, moeten we opkomen voor een democratische samenleving, voor het vermogen om compromissen te sluiten, voor mededogen en voor een dialoog die wordt geleid door waarden. In ons dagelijks leven, in ons gezin, met vrienden, op het werk, in onze vrije tijd en in de politieke arena.

Als stichting van herdenkingsplaatsen in Hamburg organiseren wij samen met vele anderen diverse activiteiten in de stad ter herdenking van 80 jaar bevrijding. Ik nodig u van harte uit om deel te nemen. Kom morgen naar onze tent van diverse herinneringen in Neuengamme, neem actief deel aan lezingen van de stemmen van bevrijde mensen en andere evenementen in de stad, maak deel uit van initiatieven die actief betrokken zijn bij de herinneringscultuur.

Ik ben dankbaar dat u zo talrijk bent gekomen en ik ben in het bijzonder dankbaar voor de grote aanwezigheid van afstammelingen van voormalige vervolgingsslachtoffers die stevig aan onze zijde staan en voor wie Martine Letterie vandaag zal spreken.

Het is een grote waardering voor ons werk dat zoveel vertegenwoordigers van het parlement zijn gekomen en dat de bondskanselier en de eerste burgemeester ons zullen toespreken. Zij laten zien dat de herdenking van nationaal-socialistische misdaden stevig verankerd blijft als onderdeel van de democratische samenleving in Duitsland.

Ik wil nu graag het woord geven aan de eerste burgemeester.

Translation/Übersetzung: Martin Reiter

Peter Tschentscher

Olaf Scholz

Helga Melmed

Goededag,

Mijn naam is Helga Melmed. Ik ben Joods en een overlevende van de Holocaust. Ik ben geboren in Duitsland en ben Duits staatsburger. Mijn adoptieland zijn de Verenigde Staten, waarvan ik ook staatsburger ben.

Ik ben hier vandaag om te praten over discriminatie, kwaad, propaganda en geweld. Ik werd al heel vroeg in mijn leven geconfronteerd met discriminatie, lang voordat ik het woord "discriminatie" kon spellen. Ik was nog maar vijf jaar oud toen mijn leraar mijn handen bloedig sloeg met een liniaal en mijn klasgenoten mij een "vuile Jood" liet uitschelden. Ik kwam voor het eerst in aanraking met het absolute kwaad toen ik tien was, toen de nazi-soldaten de Joodse school in brand staken waar ik op zat in Berlijn en lachend onze boeken in het vuur gooiden.

Hoewel ik de woorden niet had om de gebeurtenissen goed te beschrijven, realiseerde ik me dat de wetten in de daaropvolgende jaren sterk beïnvloed waren door propaganda. Deze wetten verboden Joodse mensen theaters, parken, de dierentuin en alle andere plaatsen van vermaak te bezoeken. In veel gevallen was het voor Joden verboden om naar universiteiten te gaan, bepaalde beroepen uit te oefenen of kostbaarheden te bezitten - zelfs het bezitten van een radio was tegen de wet!

In 1941 kwam er midden in de nacht geweld op ons af toen de nazi-soldaten onze voordeur openbraken en ik en mijn hele familie met geweld ons thuis werden uitgezet, de plek waar ik was geboren en het enige thuis dat ik ooit had gekend. We werden in veewagens gepropt en naar een ander land gebracht, een land met een andere taal en een vreemde cultuur.

Op deze plek, in het getto van Lodz, werd mijn vader doodgeschoten. Hij diende de nazi's als een menselijk doelwit voor schietoefeningen. Mijn moeder, die wanhoopte zonder mijn vader, werd ziek van tuberculose en stierf van de honger op mijn 14e verjaardag. Ik was nu alleen en vol angst in een lelijke wereld.

De Joodse ouderling, die een administratieve functie had, was in staat om een aantal van de weeskinderen in een aparte groep te verzamelen en ze in hun eigen accommodatie in een apart deel van het getto te plaatsen. In deze tijd raakte ik bevriend met drie meisjes uit verschillende landen, die ik voortaan als mijn kampzusters betitelde. Ik onderbreek mijn verslag hier kort om te vermelden dat de dochter van een van deze kampzusters, Nina Halden Rönnlund, hier vandaag bij ons is. Ze is uit Zweden hierheen gereisd zodat we elkaar persoonlijk kunnen leren kennen, en ik verheug me enorm dat ik de kans krijg om mijn zus hier weer te zien in de vorm van haar dochter.

We bleven met z'n vieren bij elkaar, wat er ook gebeurde. We deelden alles: ons eten, onze dekens, ons harde werk en vooral onze diepe genegenheid voor elkaar. Deze zorg, deze liefde hielp ons door al het lijden heen waaraan we werden blootgesteld. Toen de Russen de Poolse grens naderden, werden we geëvacueerd uit het getto. We werden opnieuw in veewagens geladen en naar het concentratiekamp Auschwitz-Birkenau gebracht. Daar moesten we ons volledig uitkleden en werden onze hoofden kaalgeschoren. We werden geselecteerd voor dwangarbeid in Duitsland en gedeporteerd naar Hamburg.

In 1944 kwamen we aan bij het Dessauer Ufer in de haven van Hamburg. Later werden we naar Poppenbüttel gestuurd, een hard werkkamp voor jonge vrouwen. We werden gedwongen om de puin en brokstukken van de zware bombardementen op Hamburg op te ruimen. De omstandigheden waren verschrikkelijk. We waren de hele tijd uitgeput, hongerig en vol angst. Soms baden we dat de bommen op onze onderkomens zouden vallen en een einde zouden maken aan alle angst en verschrikking.

Het was begin 1945 toen we midden in de winter zonder schoenen en zwaar bewaakt op mars gingen naar Bergen-Belsen. Het kamp was ongeveer 145 kilometer verderop en tijdens deze lange mars werden velen van ons doodgeschoten of stierven van uitputting.

Bij aankomst werd ik gescheiden van mijn kampzusters en liep ik levensgevaarlijke tyfus en tuberculose op. Ik was 17 jaar oud en woog 46 pond. Het kamp werd half april bevrijd door Britse troepen, maar ik kan het me nauwelijks herinneren.

Na enige tijd in een militaire hospitaaltent te hebben gelegen, kwam ik per schip in Zweden aan om te herstellen. Ik raakte dol op Zweden en ook op de familie die me na mijn herstel in huis nam. Toen vond mijn tante, die in New York woonde, me met de hulp van het World Jewish Congress en stond erop dat ik naar Amerika kwam om bij haar te wonen. Ik deed het goed in de VS, ging naar school, volgde een opleiding tot verpleegster en trouwde met een geweldige man. Ik heb vier kinderen grootgebracht en heb inmiddels vier kleinkinderen. Tot mijn grote vreugde zijn sommige van mijn familieleden met mij meegekomen.

Ik huiver als ik aan deze lange en verschrikkelijke jaren denk. Vandaag is er weer chaos in de wereld en het lijkt mij dat niemand weet wat hij eraan moet doen. De VS is diep verdeeld, de MAGA-aanhangers en de Amerikaanse nationalisten hebben enorme invloed gekregen. Antisemitisme neemt over de hele wereld toe!!

Opnieuw baant hypnotiserende propaganda zich een weg in de hersenen van veel mensen. De gewetenlozen en de rijken, die alles willen controleren voor hun eigen zelfzuchtige motieven,

gebruiken dezelfde methoden die ook al 85 jaar geleden werden gebruikt, en overal heerst oorlog en woede! Vrede en rust voor iedereen lijken een verre droom, zoals dat ook al zo lang geleden het geval was.

Ik vraag me af of de hoofdrolspelers in de wereldpolitiek steeds weer dezelfde fouten maken. Waar zijn de fatsoenlijke en eerlijke leiders? Het is de hoogste tijd voor een betere wereld! Wat kunnen gewone mensen doen om de wereld beter te maken? JA, WE MOETEN ALLEMAAL ONZE STEM VERHEFFEN TEGEN HAAT EN ONDERDRUKKING, WAAR EN WANNEER WE DIE OOK TEGENKOMEN.

We moeten waakzaam zijn, maar dat is niet genoeg - om de strijd tussen goed en kwaad echt te winnen, moeten we in staat zijn om de vreugde en schoonheid in ons dagelijks leven te herkennen en elke dag fatsoen en vriendelijkheid te leven, zodat we niet in een situatie terechtkomen die zo weerzinwekkend voor ons is!

Na de Holocaust riepen we uit: "yad v'sham" - nooit meer!

In deze geest zeg ik vandaag: "Nooit is nu!"

Stop nooit met vriendelijk en bezorgd zijn voor anderen. En houd nooit op met liefhebben!

Hartelijk dank.

Translation/Übersetzung: Martin Reiter

Martine Letterie

Geachte mevrouw Helga Melmed,

Geachte heer Bondskanselier Scholz,

Geachte heer burgemeester Peter Tschentscher,

Geachte heer von Wrochem, beste Oliver,

Geachte vertegenwoordigers van de Bondsdag, de Senaat, de Burgerschaft en het consulair corps,

Geachte dames en heren, beste vriendinnen en vrienden,

Mijn naam is Martine Letterie, presidente van de Amicale Internationale KZ Neuengamme en kleindochter van Martinus Letterie, die op 25 januari 1942 werd vermoord in het concentratiekamp Neuengamme. Vandaag vieren we de 80e jaardag van de bevrijding van het concentratiekamp Neuengamme en het begin van de vrede in Europa vijf dagen later. Dit betekende het einde van het nationaalsocialistische terreurregime dat Europa bijna twee decennia in zijn greep had gehouden.

Bijna onmiddellijk probeerden voormalige gevangenen het voormalige kampterrein te bezoeken om hun gevallen kameraden te herdenken. Maar ze stuitten op verzet van de autoriteiten. Dit bracht hen ertoe de krachten te bundelen van de verschillende nationale Amicales van voormalige gevangenen en in 1958 richtten ze de Amicale Internationale KZ Neuengamme op.

De doelen die de stichters in hun statuten formuleerden, zijn vandaag de dag nog steeds relevant en daarom lees ik de eerste drie voor:

a) Het bewaren van vrede, Europese veiligheid, internationale ontspanning, evenals het consolideren van vriendschap tussen naties en de strijd tegen neonazistische, neofascistische en revanchistische activiteiten.

b) Haar leden aan te sporen om de geest van broederschap en menselijkheid hoog te houden, zoals gedemonstreerd door de gevangenen van het concentratiekamp, ongeacht etniciteit, religie of politieke overtuiging.

c) Getuigen van de deportaties en misdaden tegen de menselijkheid in de concentratiekampen.

Voormalige bestuursleden en voorzitters hebben zich met grote toewijding ingezet voor deze doelen. Dankzij de inspanningen van het AIN werd er in 1965 een internationaal herdenkingsmonument opgericht en duizenden voormalige gevangenen en hun families namen deel aan de inauguratie ervan.

Dankzij de onvermoeibare inspanningen van voormalige bestuursleden, die hun wensen herhaaldelijk onder de aandacht van de stad Hamburg brachten, werd het Huis ter Herdenking gebouwd, werden de gevangenissen die na de oorlog op het terrein waren gebouwd afgebroken en werd er in 2005 eindelijk een waardig gedenkplaats ingehuldigd.

In 2015 overleed Victor Malbecq, de laatste voormalige gevangene die voorzitter was van het AIN. Hij werd in 1925 geboren in een Brusselse buitenwijk en was tijdens de oorlog actief in de Belgische verzetsbeweging "Milices Patriotiques". In augustus 1944 werd hij op 19-jarige leeftijd gearresteerd door de Duitse "Sicherheitspolizei" en op 2 september naar het concentratiekamp Neuengamme gestuurd.

Na slechts vier dagen werd hij overgebracht naar het buitenkamp Schandelah. Toen de SS dit kamp ontruimde, werd Victor Malbecq op 10 april 1945 overgebracht naar het buitenkamp Wöbbelin. Daar beleefde hij de verschrikkelijkste dagen van zijn tijd in een concentratiekamp. De leefomstandigheden in Wöbbelin waren catastrofaal. Elke dag kwamen er nieuwe transporten het kamp binnen. Er waren geen bedden, tafels of plaatsen om te zitten. Maaltijden werden er nauwelijks uitgedeeld.

Victor Malbecq werkte in de lijkenploeg om aan wat soep te komen. Elke dag moesten hij en andere gevangenen tot 60 lijken vervoeren naar een massagraf op een kilometer van het kamp. Malbecq werd op 2 mei 1945 bevrijd in Wöbbelin. Hij nam de verschrikkelijke taak op zich om de families van zijn dode kameraden te vertellen wat er met hen was gebeurd. Na zijn pensionering werkte hij onvermoeibaar om de herinnering aan de gebeurtenissen in Neuengamme en in de buitenkampen levend te houden.

Victor Malbecq was één van de meer dan 100.000 gevangenen die gedetineerd waren in Neuengamme of in één van de buitenkampen. Slechts de helft van hen overleefde en hun verhalen zijn stuk voor stuk aangrijpend en schokkend.

Victor Malbecq kwam uit België, maar de gevangenen kwamen uit alle landen waarmee Nazi-Duitsland in oorlog was of die bezet waren, en bovendien uit Spanje en Zwitserland. Ze hadden meer dan 25 verschillende nationaliteiten.

De Amicale Internationale omvat momenteel Amicales uit zeven verschillende landen. De verenigingen komen uit België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Polen en Spanje. Sommige landen hebben twee aangesloten vriendenorganisaties, een nationale en een meer lokale. In Nederland is dat de Stichting Oktober 44, de organisatie die de razzia op het dorp Putten in oktober 1944 herdenkt. De Belgische vereniging NCPGR Meensel-Kiezegem houdt de herinnering aan de razzia van 11 augustus 1944 in Meensel-Kiezegem levend. Sommige verenigingen zijn groot, zoals die in Frankrijk, andere zijn wat kleiner, zoals die in Denemarken en Duitsland, of nog kleiner, zoals die in Polen.

Het proces om het verleden te verwerken was niet in alle landen hetzelfde. Slechts een paar jaar geleden werd de Spaanse Amicale opgericht, die toegewijd is aan de nagedachtenis van de Spaanse slachtoffers van het concentratiekamp Neuengamme. Deze Spanjaarden hadden tijdens de Spaanse Burgeroorlog aanvankelijk voor de Republiek en tegen de nationalisten gevochten. Toen deze wonnen, vluchtten veel Spaanse antifascisten naar Frankrijk. Daar sloten ze zich later vaak aan bij het verzet. Tijdens de Franco-dictatuur en ook daarna was het decennia lang bijna onmogelijk om in het openbaar te spreken over degenen die in bezet Frankrijk waren gearresteerd en gedeporteerd naar concentratiekampen in het Duitse Rijk. En dus werd de Spaanse Amicale pas in 2019 opgericht. In 2023 werd op hun initiatief een herdenkingsmonument voor de Spaanse gedetineerden en de gevangenen van de Internationale Brigades opgericht op het terrein van de gedenkplaats Neuengamme.

In een bepaald opzicht bevinden we ons nu op een keerpunt in de geschiedenis van de AIN. Er zijn nog maar een paar overlevenden in onze kringen, en deze paar zijn niet sterk genoeg om te reizen of actief te zijn in een vriendenkring.

Nu is het dus aan ons, de nakomelingen. Onze vriendenkring bestaat uit kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, neven en nichten. We kunnen en willen niet spreken namens de voormalige gevangenen. Wat zij hebben meegemaakt is zo verschrikkelijk dat het onbegrijpelijk is. Maar we hebben in onze families ervaren hoe lang een oorlog duurt, wat het voor de nabestaanden betekende als een geliefde persoon niet terugkeerde en het leven verloor op een vreselijke plek onder verschrikkelijke omstandigheden. We hebben bij de voormalige gevangenen die zijn teruggekeerd gezien hoezeer wat ze hebben meegemaakt hen voor altijd heeft getekend.

Misschien maakt dit ons meer bewust van hoe fragiel ons schijnbaar veilige existentie is. Dat de democratie en de rechtsstaat ons beschermen tegen de beestachtigheid die onze familieleden hebben ervaren. Misschien gaan onze alarmbellen daarom iets eerder rinkelen dan bij anderen.

De oprichters van de AIN hebben de statuten niet voor niets aan ons doorgegeven. En ook wij hebben ons verplicht tot het behoud van vrede, de Europese veiligheid, de internationale ontspanning en de consolidatie van vriendschap tussen naties en tot de strijd tegen neonazistische, neofascistische en revanchistische activiteiten.

Lange tijd leek de bedreiging voor de Europese vrede hypothetisch, maar nu is ze angstaanjagend reëel. De verschuiving naar rechts heeft in veel Europese landen al plaatsgevonden of is hard op weg. Extreemrechtse partijen zagen de fundamenten van de rechtsstaat en de democratie weg. In mijn eigen land is Geert Wilders nu schaduwpremier. Tot nu toe is hij geen enkele belofte nagekomen die hij voor de verkiezingen heeft gedaan. Zijn ministers proberen de wet te omzeilen en Wilders bekritiseert zijn eigen kabinet voortdurend via het sociale netwerk X. Hij creëert chaos en vergroot de polarisatie, maar doet het nog steeds erg goed in de peilingen.

Mensen die op Wilders of soortgelijke partijen stemmen, hopen waarschijnlijk dat deze partijen hun leven zullen verbeteren. Maar de geschiedenis heeft ons geleerd dat dit uiteindelijk niet het geval zal zijn, zelfs niet voor deze mensen.

Daarom is het belangrijk dat we de strijd tegen neonazistische, neofascistische en revanchistische activiteiten voortzetten. We moeten ook in gedachten houden dat de toenemende sociale polarisatie de weg heeft vrijgemaakt voor dit soort partijen. Daarom willen we, zoals in onze statuten staat, niet alleen onze leden maar al onze medeburgers oproepen om de geest van broederschap en menselijkheid hoog te houden, zoals de gevangenen van het concentratiekamp die hebben laten zien, ongeacht etniciteit, religie of politieke overtuiging.

Translation/Übersetzung: Martin Reiter

Oliver von Wrochem

Beste gasten,

De herdenkingsdienst hier op het Klinkerwerk is nu voorbij. Het gaat verder met de kranslegging bij het Internationale Monument. Wij verzoeken u de hal te verlaten door de deuren waardoor u bent binnengekomen. Buiten gaat u rechtsaf en dan weer rechtsaf. Onze medewerkers wijzen u de weg op het terrein.